

THEATERKRANT

RECENSIE

IK KOM TERUG
BOS THEATERPRODUCTIES

★☆☆☆ TONEEL
22 DECEMBER 2015 - DE KLEINE KOMEDIE, AMSTERDAM - SPEELLIJST

ONRUST HEERST IN TAAIE IK KOM TERUG

Door Elisabeth Oosterling gepubliceerd 24 december 2015

Met het boek *Ik kom terug* kreeg de moeder van Adriaan van Dis een podium, maar nu staat ze ook echt op de planken. De bekroonde roman (winnaar Libris Literatuurprijs 2015) is bewerkt tot een theatervoorstelling, geregisseerd door Michiel van Erp. Auteur Van Dis staat zelf op het toneel, geflankeerd door actrice Olga Zuiderhoek als zijn moeder.

In *Ik kom terug* beschrijft Van Dis de moeizame relatie met zijn moeder, een afstandelijke vrouw met een heftig leven. Tijdens het schrijven raakte de schrijver doordrongen van de 'theatraliteit' van zijn moeder, zo vertelt hij in het toneelstuk. De theaterversie van *Ik kom terug* is geen bewerking van het boek; eerder een blik op de totstandkoming ervan, een soort *making of* waaruit blijkt hoe Van Dis zijn materiaal verzamelde in gesprekken met zijn moeder.

Moeder Van Dis is erg terughoudend, als haar zoon zegt dat hij over haar wil schrijven. Ze houdt haar mond, zegt niks meer te weten. Uiteindelijk gaat ze toch overstag, op voorwaarde dat ze een 'schrijfcontract' afsluiten. Ze vertelt haar verhaal alleen in ruil voor pillen waarmee ze haar leven kan beëindigen. Van de gesprekken tussen moeder en zoon zijn snippers te zien op het toneel, uitgespeeld in korte scènes: onderlinge telefoontjes, de verhalen van vroeger, foto's in zwart-wit. Zuiderhoek speelt de moeder, Van Dis zichzelf. De actrice en de schrijver reflecteren tussendoor op de gespeelde scènes. Van Dis legt uit, Zuiderhoek luistert of geeft commentaar. 'Ah, nu begrijp ik het een beetje', knikt ze steeds.

Van Dis is zonder twijfel een begenadigd spreker met een prachtige dictie – iedere zin rolt volmaakt van zijn tong, maar een acteur is hij niet. Gelukkig weet hij dat zelf ook: de schrijver heeft zijn tekst niet uit het hoofd geleerd, maar leest de zinnen van papier. Hij speelt zijn eigen personage, soms iets aangezet, soms stiekem toch een stukje acterend (niet de sterkste momenten). Zuiderhoek speelt de moeder als een bitse vrouw met boosaardige uitspattingen, maar deze scènes zijn te kort om het personage echt tot bloei te laten komen.

Het stuk is een ingewikkelde constructie, waarbij de acteurs steeds in en uit rollen en scènes stappen. Door al die losse momentjes en perspectiefwisselingen is het eindresultaat erg onrustig. Taai ook, omdat alle sprongetjes en flarden nogal wat vragen van de concentratie van het publiek. Als Van Dis simpelweg voorleest, met zijn mooi walsende vertelstem, is *Ik kom terug* op haar best. Als hij vertelt over zijn moeders afstandelijkheid bijvoorbeeld, dat zij hem nooit aanraakte of hoe hij haar mooier wil maken op het papier. Tekstueel kent *Ik kom terug* echt prachtige strofes, maar de rommelige structuur van de voorstelling drukt alle poëzie naar de achtergrond.

Foto: Bert Nienhuis

[Print deze recensie](#)

[Reacties](#)

ELDERS

NRC HANDELSBLAD

★☆☆☆

'Ik mis strakke belijning, alsof we halverwege het repetitieproces zijn beland. Pas aan het slot neemt de voorstelling een totale wending: Van Dis zit aan zijn moeders voeten en leest in een voice-over de verbluffende scène voor waarin de zoon met de moeder een hevige gevecht voert, liefdevol en ook genadeloos: hij onder dan weer boven, zij slaand en hij hardhandig haar tot orde roepend. Deze scène laat zich niet spelen, terwijl het de meest dramatische is uit de roman. Elk woord, elk beeld komt krachtig aan. Dit laatste tafereel rechtvaardigt de klemmende vraag of deze toch al theatrale roman gebaat is bij een toneelversie als deze.' Kester Freriks

VOLKSKRANT

★☆☆☆

'Van Dis speelt het, vertelt het, leest het en doet dat innemend. Zuiderhoek, warm en eigenzinnig, steunt hem, maar bevraagt hem ook en neemt het af en toe op voor het moederpersonage. Larmoyant wordt het op die manier nooit' Karin Veraart

VERWANTE ARTIKELN

- [Schuld en boete](#)
- [Motregenvariaties](#)
- [Afterparty](#)
- [The Sunshine Boys](#)

TAGS

[boekbewerking](#), [Adriaan van Dis](#), [Olga Zuiderhoek](#), [Michiel van Erp](#), [Libris Literatuurprijs](#)